

Rahapeliongelma sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmässä

VTT, erikoistutkija Maria Heiskanen

6.10.2021

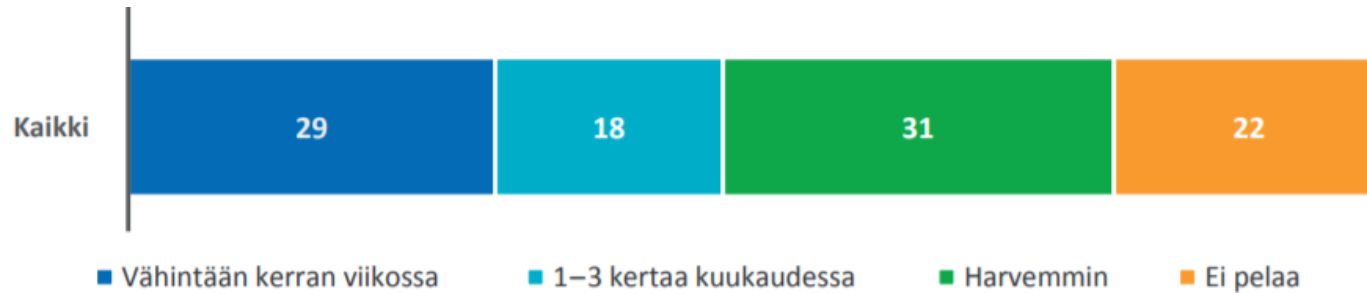
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Mitä ovat rahapelit?

- Osallistutaan vastiketta vastaan ja osallistuja voi saada kokonaan tai osittain sattumaan perustuvan rahanarvoisen voiton
- Rahapelejä ovat esimerkiksi lotto, arvat, rahapeliautomaatit, vedonlyönti, toto, bingo, kasinopelit
- Rahapelejä pelataan sekä fyysisissä ympäristöissä että internetissä
- Rahapelaamisen ja muun digitaalisen pelaamisen rajat hämärtyvät
 - Rahapeleihin elementtejä, jotka voivat lisätä virheellistä uskoa lopputulokseen vaikuttamisesta
 - Digitaalisiin peleihin sisältyy arvontoja (esim. loot boxit) tai vedonlyöntiä
- Riskit haittoihin kasvavat kun pelikulutuksen osuus käytettävissä olevasta rahasta kasvaa ja pelattujen pelien määrä kasvaa: haitat kuitenkin yksilöllisiä

Suomalaiset rahapelaajina

- Valtaosa suomalaisista pelaa rahapelejä: 78 prosenttia mannersuomalaisista oli pelannut rahapelejä edeltävän vuoden aikana vuonna 2019

*Suomalaisten rahapelaaminen 2019.
Rahapelaamisen useus 12 viime
kuukauden aikana, 15-74 -vuotiaat.*

- Rahapelikulutus on hyvin kasautunutta: vuonna 2019 pelaajista **2,5 prosenttia kulutti 50 prosenttia** rahapelaamisen kokonaiskulutuksesta ja 17,8 prosenttia pelaajista kulutti 80 prosenttia

Salonen, A., Lind, K., Hagfors, H., Castrén, S. & Kontto, J. (2020). Rahapelaaminen, peliongelmat ja rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja mielipiteet vuosina 2007–2019. Suomalaisten rahapelaaminen 2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, raportteja 18/2020.

Rahapeliongelma

- Rahapelihaitta, -ongelma tai -riippuvuus tarkoittaa liiallista rahan- tai ajankäyttöä rahapelaamiseen, josta aiheutuu taloudellisia, sosiaalisia tai terveydellisiä haittoja pelaajalle, yhteisöille tai yhteiskunnalle
- On ICD-10-tautiluokituksessa ja tulee olemaan ICD-11-luokituksessa (*gambling disorder*)
- Vaihtelee lievemmistä haitoista vakavaan, pitkäkestoiseen rahapeliriippuvuuteen
- Tyypillistä on, että ongelma salataan pitkäänkin ja siihen liittyy voimakkaita häpeän tunteita ja stigman kokemuksia

Rahapeliongelman yleisyys

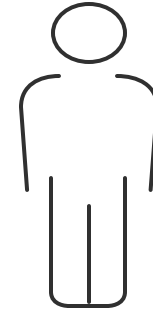
RAHAPELIONGELMAN ESIINTYVYYS

112 000 suomalaisella on rahapeliongelma

1,4 % todennäköinen rahapeli riippuvuus

1,6 % ongelmapelaaminen

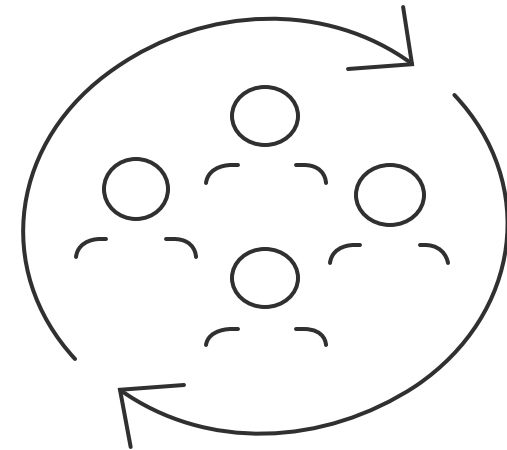
Rahapeliongelma on yleisempi miehillä kuin naisilla, ja yleisin 18-34 -vuotiailla

Lisäksi noin viidenneksellä suomalaisista on läheinen, jolla on tai on ollut rahapeliongelmia

Rahapeliongelmaan liittyvät palvelutarpeet

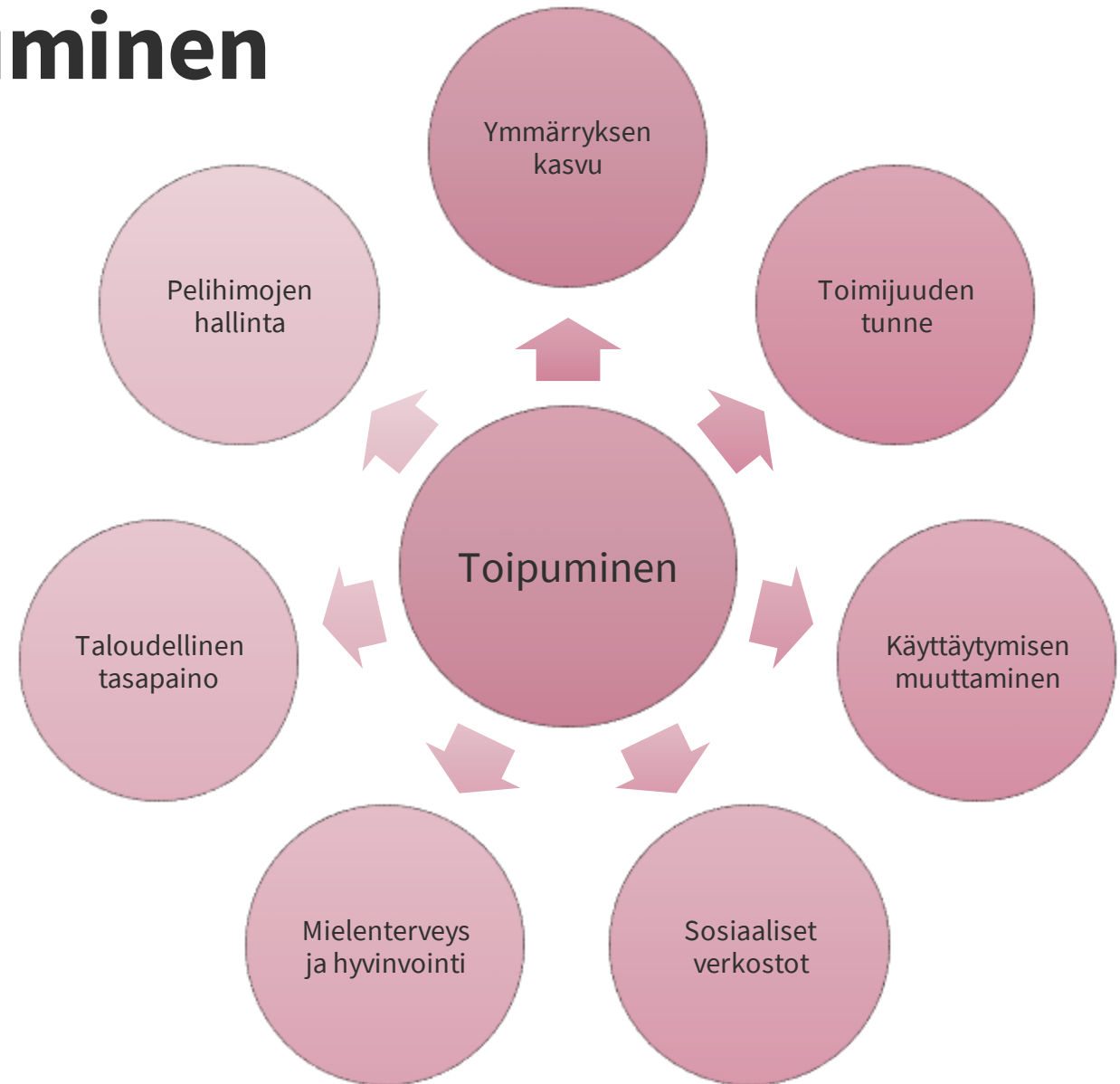
- Rahapeliongelman ehkäisy
- Hoito ja tuki rahapeliongelmaan
- Talous- ja velka-asioiden selvittäminen
- Taloudellinen toipuminen
- Tuki toimeentuloon ja asumiseen
- Rikosoikeudelliset prosessit
- Tuki perheelle ja läheisille
- Yhtäaikaista mielenterveys- ja päihdeongelmia

Moniulotteinen toipuminen

- Ymmärrys psykologisista ja ympäristötekijöistä, jotka vaikuttavat pelaamiseen ja rahapeliongelmaan
- Voimaantuminen rahapeliylykkeiden hallintaan
- Merkityksellinen elämä pelaamisen ulkopuolella

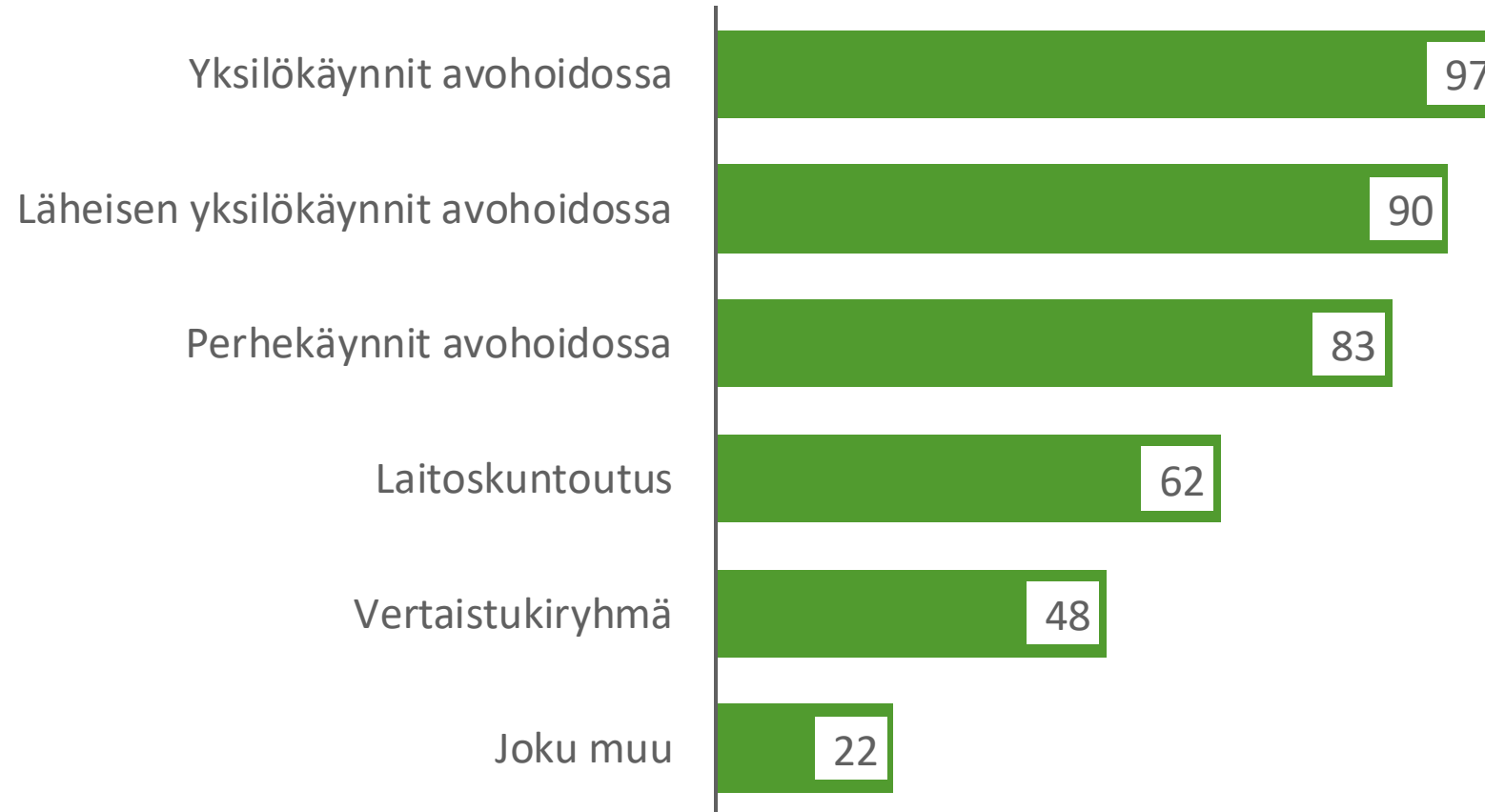
Pickering et al. 2019

Rahapeliongelman hoito

- **Rahapeliongelman hoito on kunnan tehtävä:** tulevaisuudessa hyvinvointialueilla ja tulevaisuuden sote-keskuksissa
- Puheeksiotto, tunnistaminen ja hoitoon ohjaus peruspalveluissa
- Avohoito (mielenterveys- ja päihdepalveluissa)
 - Kognitiivinen käyttäytymisterapia ja motivoiva haastattelu
- Laitoskuntoutus
- Vertaistuki (esim. järjestöt)
- Auttava puhelin, oma-apu verkossa, verkkoterapiaohjelmat
- Sosiaalityö, talous- ja velkaneuvonta
- Palveluja tarvitsevat sekä pelaajat että läheiset

Kuntien palveluja rahapeliongelmaan

Rahapeliongelman hoidon kuntakysely. Rahapeliongelmaan tarjolla olevat palvelut kunnissa (% kunnista, n=148).

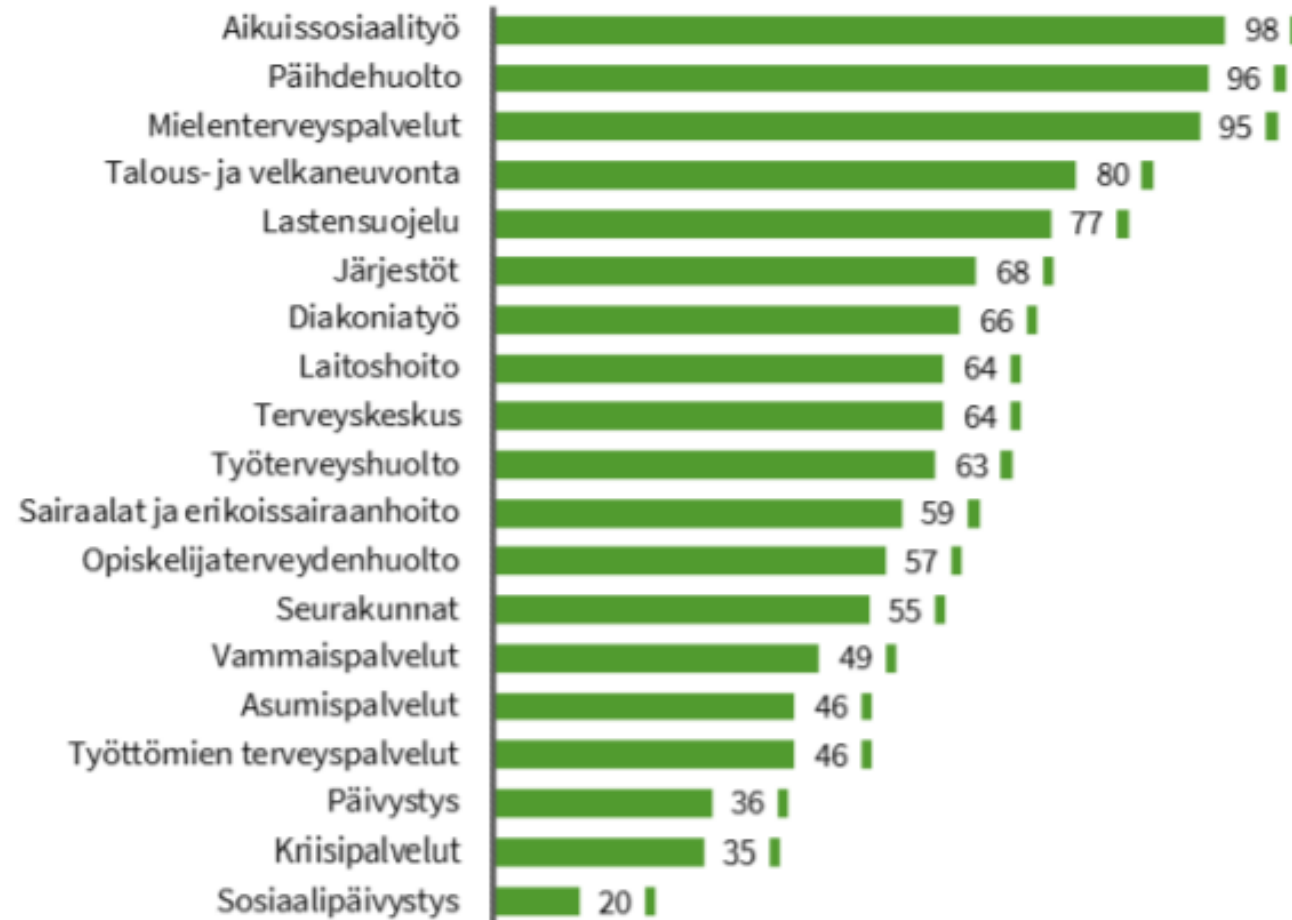
Kuntakyselyn tuloksia

74 prosentissa kunnista arvioitiin, että hoitopalveluista ei ole tietoa helposti löydettävissä esim. kunnan verkkosivuilla

90 prosentissa kunnista työntekijät tarvitsevat lisää osaamista rahapeliongelman hoitoon

”Käytännönläheisiä hoitokonsepteja pitäisi olla saatavilla perustasolla suhteellisen helposti ja nopeasti.”

Rahapeliongelman avohoito tekee yhteistyötä:

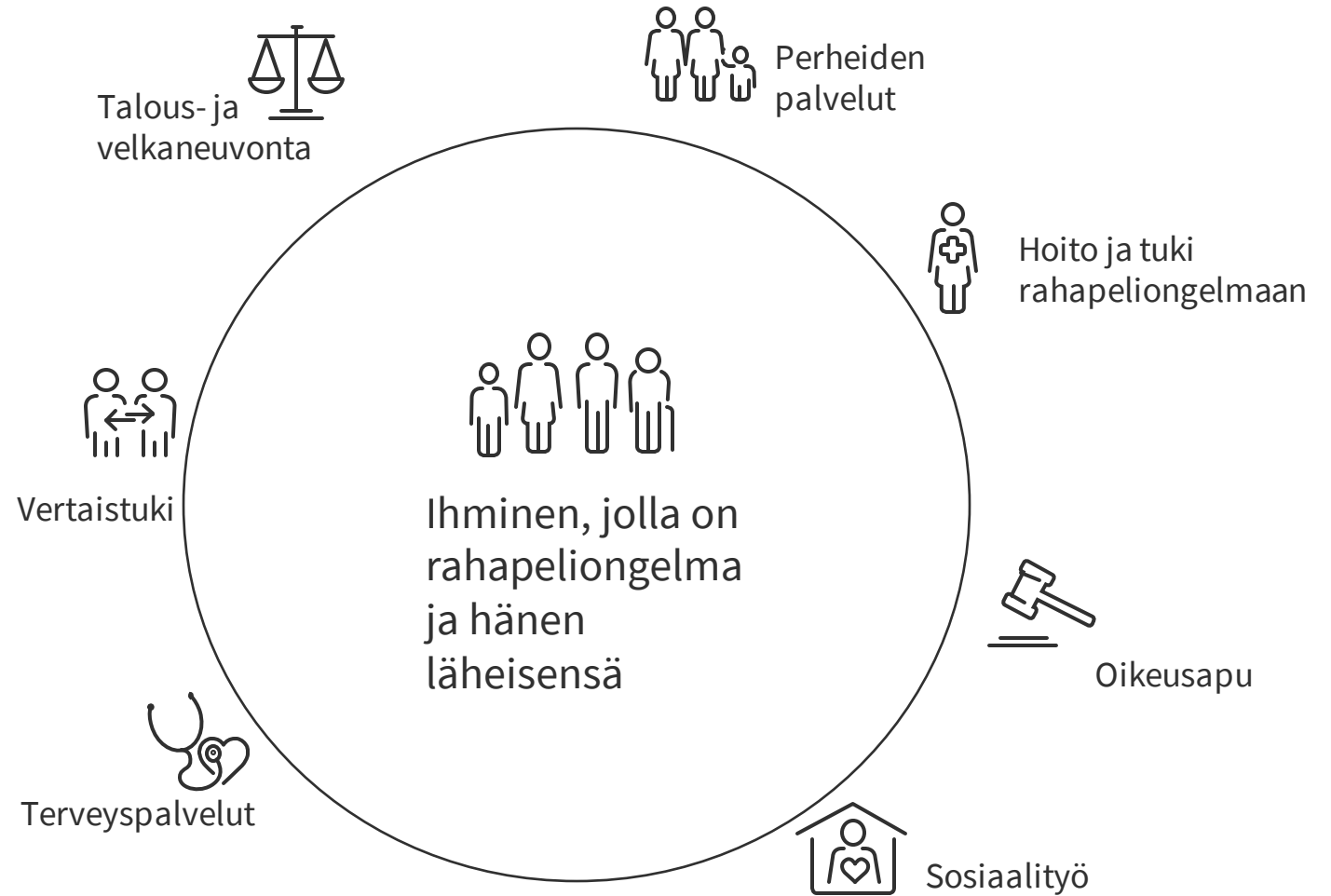

Palvelut ihmisen ympärillä

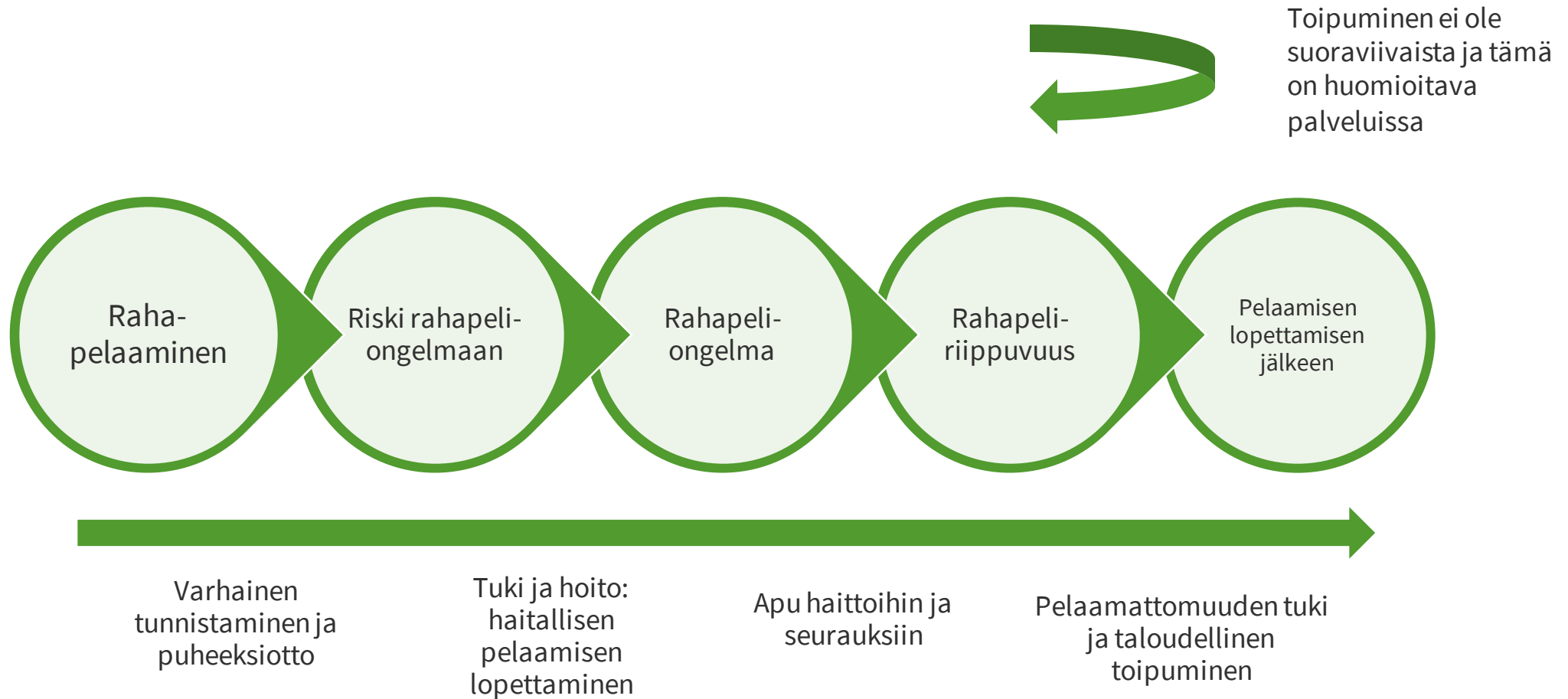

Rinnakkaisia palveluja esimerkiksi:

- Työllisyyspalvelut
- Päihdepalvelut
- Rikosseuraamusvirasto
- Toimeentulotuki

Rahapeliongelman palvelujatkumo

Rahapelaamisen puheeksiotto voi ehkäistä vakavan rahapeliongelman kehittymisen – sote-ammattilaisille suunnattu opas uudistettu

30.8.2021

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/142993/URN_I_SBN_978-952-343-679-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tunnistaminen ja puheeksiotto

- Rahapelaaminen on hyvä ottaa puheeksi neutraalisti, uteliaan kiinnostuneena ja myötätuntoisesti
- Asiakkaan kokema häpeä voi vaikeuttaa asiasta puhumista

Opas: ”Rahapeliongelman kohtaaminen sosiaalityössä”
(toim. Järvinen-Tassopoulos,
Johanna & Kesänen, Minna)

Opas on saatavilla verkosta:
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140918/URN_ISBN_978-952-343-612-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
ja sitä voi tilata THL:n kirjakaupasta.

Miten voin vähentää rahapeliongelmaan liittyvää stigmaa?

Kuva: <https://www.portstluciehospitalinc.com/mental-health-stigma-what-is-it-and-why-should-you-care/>

- **Tunne faktat.** Hanki koulutusta rahapeliongelmosta.
- **Tiedosta omat ennakkoluulosi ja asenteesi.** Tutki tuomitsevia ajatuksia ja asenteita, joita yhteisössä on.
- **Valitse sanasi huolellisesti.** Puhetapa vaikuttaa muiden asenteisiin. Vältä identiteetin rakentamista (esim. "peliongelmainen" vs. ihminen, jolle rahapelaaminen on ongelma).
- **Kouluta muita.** Levitä oikeaa tietoa ja positiivista suhtautumista. Haasta stereotypiat.
- **Huomaa ihminen kokonaisuutena ja myös hänen elämänsä liittyvät positiiviset asiat.** Rahapeliongelma on vain osa ihmisen elämän kokonaisuutta.
- **Tarjoa tukea ja kannustusta.** Osoita kohtaamisissa erityistä kunnioitusta ja arvostusta.
- **Älä sulje asiakasta palvelujen ulkopuolelle.** Rahapeliongelmaan on oikeus saada hoitoa ja tukea.
- **Vaikuta syrjiviin rakenteisiin.** Nosta esiin kohtelun ja palvelujen epäkohdat, joita työssäsi havaitset.

- Rahapeliongelman kohtaaminen sosiaalityössä -opas

Palvelujärjestelmä perustuu yhteiskunnan arvoille 1/2

- Palvelut rahapeliongelmaan kuvastavat sitä, miten rahapelaamiseen ja rahapeliongelmiin yhteiskunnassamme suhtaudutaan (vrt. Klingemann 2020)
 - Esimerkiksi päihdeongelmat ovat olleet kontrollitoimenpiteiden kohteena, sosiaalis-psykiatrisia ongelmia ja päihdehuollon erityispalveluita (Partanen & Kuussaari 2019)
- Rahapelaaminen on Suomessa varsin arkipäiväistynyt ilmiö ja yhdistynyt tuottojen kautta positiivisiin asioihin
 - Tämä voi vaikuttaa esimerkiksi siihen, että ongelman vakavuutta ei heti ymmärretä

Palvelujärjestelmä perustuu yhteiskunnan arvoille 2/2

- Yksilön ”vastuuttomuutta” vai yhteinen asia?
 - Rahapeliteollisuus mielellään kehystää rahapeliongelmat poikkeavien yksilöiden vastuuttomaksi käytökseksi
 - Viime vuosikymmeninä kansainvälisesti on siirrytty kohti kansanterveysnäkökulmaa rahapeliongelmiin osalta
 - Ei keskitytä vain liikaa pelaaviin yksilöihin vaan ymmärretään rahapeliongelmissa perheille, yhteisöille ja yhteiskunnalle aiheutuvat haitat, riskitasolta riippuvuuteen
 - Myös Suomessa rahapelihaittoja on ryhdytty ymmärtämään yhteiskunnallisena ongelmana ja rahapeliongelmiin tutkimukseen ja haittojen ehkäisyyn sekä palvelujen kehittämiseen on panostettu resursseja

*”ensin hoidettiin, tavallaan ruvettiin hoitamaan kuin alkoholista, vaikka oon kohtuukäyttäjä aina ollu niin, että sen takia ku on ollu vähän alkoholia veressä ja tämmönen on tapahtunu. Ei millään meinattu uskoo, että alkoholi ei oo se ongelma, vaikka mä kerroin itse sitte ku olin puhekykyinen, että peli on mulle se ongelma. Siellä sitte kiellettiin (-) että, tai mainittiin minulle että joo että, kun kaikki alkoholistit kieltää sen, että heillä on ongelma niin, onko sinulla samanlainen tilanne. **Ei millään meinattu uskoo, et se pelaaminen pelkästään voi olla riittävän iso ongelma.**”*

”mielenterveysasioista tällöinen matalan kynnyksen palvelu, ja sinne voi mennä ilman ajanvarausta. Ja siellä tehtiin vähän pieniä kyselyitä ja täytettiin peli-, mitäköhän tää termi nyt oli, mutta näitä kaavakkeita vähän. Ja siitä se sitten oikeastaan lähti että aikalailla välittömästi mä sain siis hoitokontaktin, mielenterveys ja päihdepuolen ihmiseen, jolla oli myös koulutusta käyty peliriippuvuuden --- siellä oli siis kolme ihmistä. Sosiaali-ihminen, sit siellä oli terveydenhoitaja ja sit siellä oli kokemusasiantuntija

*semmonen mul on ollu aika hyvä flaksi niin sanotusti, et kaikki on jotenkin vähän tullu niin ku Jokisel eväät et on, ollu kauheesti (-) ja **on ollu helppo päästä siihen toipumisen alkuun**”*

KYSY

KUULE

KOHTAA